

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ

της 12ης Δεκεμβρίου 2002 *

Στην υπόθεση C-273/00,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Bundespatentgericht (Γερμανία) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 234 ΕΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο διαδικασίας κινηθείσας από τον

Ralf Sieckmann,

η έκδοση προδικαστικής απόφασης ως προς την ερμηνεία του άρθρου 2 της πρώτης οδηγία 89/104/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων (ΕΕ 1989, L 40, σ. 1),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους G. C. Rodríguez Iglesias, Πρόεδρο, M. Wathelet, R. Schintgen και C. W. A. Timmermans, προέδρους τμήματος, C. Gulmann, D. A. O. Edward, A. La Pergola, B. Σκουρή, F. Macken (εισηγήτρια), N. Colneric και J. N. Cunha Rodrigues, δικαστές,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

γενικός εισαγγελέας: D. Ruiz-Jarabo Colomer

γραμματέας: D. Louterman-Hubeau, προϊσταμένη τμήματος,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

- ο R. Sieckmann, αυτοεκπροσωπούμενος, Patentanwalt,
- η Αυστριακή Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την C. Pesendorfer,
- η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από την R. Magrill, επικουρούμενη από τον D. Alexander, barrister,
- η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από την K. Banks, επικουρούμενη από τον W. Berg, Rechtsanwalt,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις του R. Sieckmann και της Επιτροπής, κατά τη συνεδρίαση της 2ας Οκτωβρίου 2001,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 6ης Νοεμβρίου 2001,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Με διάταξη της 14ης Απριλίου 2000, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 10 Ιουλίου 2000, το Bundespatentgericht υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, δύο προδικαστικά ερωτήματα ως προς την ερμηνεία του άρθρου 2 της πρώτης οδηγίας 89/104/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων (ΕΕ L 40, σ. 1, στο εξής: οδηγία)
- 2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο προσφυγής ασκηθείσας από τον R. Sieckmann κατά της αρνήσεως της Deutsches Patent- und Markenamt (γερμανικής υπηρεσίας διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και σημάτων) να καταχωρίσει ένα σήμα δυνάμενο να γίνει αντιληπτό διά της οσφρήσεως (στο εξής: σήμα οσμής ή οσφρητικό σήμα) για διάφορες υπηρεσίες των κατηγοριών 35, 41 και 42 του Διακανονισμού της Νίκαιας σχετικά με τη διεθνή ταξινόμηση των προϊόντων και υπηρεσιών όσον αφορά την καταχώριση σημάτων, της 15ης Ιουνίου 1957, όπως έχει αναθεωρηθεί και τροποποιηθεί.

Το νομικό πλαίσιο

Η κοινοτική κανονιστική ρύθμιση

- 3 Αντικείμενο της οδηγίας, σύμφωνα με την πρώτη αιτιολογική σκέψη της, είναι η προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων, ώστε να εξαλειφθούν

οι διαφορές οι οποίες είναι ικανές να παρεμποδίσουν την ελεύθερη κυκλοφορία των προϊόντων και την ελεύθερη παροχή των υπηρεσιών και να νοθεύσουν τους όρους του ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς. Σύμφωνα με την τρίτη αιτιολογική σκέψη της, η οδηγία δεν σκοπεί στην πλήρη προσέγγιση των εν λόγω νομοθεσιών.

- 4 Στην έβδομη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας προβλέπονται τα εξής:

«[...] η πραγματοποίηση των στόχων, οι οποίοι επιδιώκονται με την προσέγγιση, προϋποθέτει ότι η απόκτηση και η διατήρηση του δικαιώματος επί του κατατεθέντος σήματος εξαρτάται, κατ' αρχήν, από τους ίδιους όρους σε όλα τα κράτη μέλη [...] για τον σκοπό αυτό, πρέπει να καταρτιστεί ενδεικτικός κατάλογος σημείων που μπορούν να αποτελούν ένα σήμα από τη στιγμή που, βάσει αυτών, διακρίνονται τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες μιας επιχείρησης από τα αντίστοιχα άλλων επιχειρήσεων [...]».

- 5 Στο άρθρο 2 της οδηγίας παρατίθενται, υπό τύπον παραδείγματος, σημεία που μπορούν να αποτελούν σήμα. Το άρθρο αυτό έχει την ακόλουθη διατύπωση:

«Το σήμα μπορεί να συνίσταται από οποιαδήποτε σημεία επιδεχόμενα γραφικής παράστασης, ιδίως δε από λέξεις, συμπεριλαμβανομένου του ονόματος προσώπων, από εικόνες, γράμματα, αριθμούς, το σχήμα του προϊόντος ή της συσκευασίας του, εφόσον τα σημεία αυτά μπορούν από τη φύση τους να διακρίνουν τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες μιας επιχείρησης από τα αντίστοιχα άλλων επιχειρήσεων.»

- 6 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας, υπό τον τίτλο «Λόγοι απαραδέκτου ή ακυρότητας», προβλέπει τα εξής:

«Δεν καταχωρούνται ή, εάν έχουν καταχωρισθεί, είναι δυνατόν να κηρυχθούν άκυρα:

α) τα σημεία από τα οποία δεν δύναται να συνίσταται ένα σήμα,

β) τα σήματα που στερούνται διακριτικού χαρακτήρα,

[...].»

Η εθνική κανονιστική ρύθμιση

- 7 Ο Gesetz über den Schutz von Marken und sonstigen Kennzeichnungen (γερμανικός νόμος περί προστασίας των σημάτων και των λοιπών διακριτικών σημείων) της 25ης Οκτωβρίου 1994 (BGBl. 1994 I, σ. 3082, στο εξής: *Markengesetz*), με τον οποίο πραγματοποιήθηκε η μεταφορά της οδηγίας στη γερμανική έννομη τάξη, άρχισε να ισχύει την 1η Ιανουαρίου 1995.

8 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, του Markengesetz προβλέπει τα εξής:

«Είναι δυνατόν να κατακυρωθούν ως σήματα όλα τα σημεία, ιδίως οι λέξεις, συμπεριλαμβανομένων των ονομάτων προσώπων, τα σχέδια, τα γράμματα, οι αριθμοί, τα ακουστικά σημεία, οι τρισδιάστατες παραστάσεις, συμπεριλαμβανομένου του σχήματος εμπορεύματος ή της συσκευασίας του προϊόντος, καθώς και οι λοιπές παραστάσεις, συμπεριλαμβανομένων των χρωμάτων και των χρωματικών συνδυασμών, εφόσον τα σημεία αυτά μπορούν από τη φύση τους να διακρίνουν τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες μιας επιχειρήσεως από τα αντίστοιχα άλλων επιχειρήσεων.»

9 Κατά το άρθρο 8, παράγραφος 1, του Markengesetz, δεν καταχωρίζονται τα σήματα «τα οποία δεν μπορούν να αποτελέσουν το αντικείμενο γραφικής παραστάσεως» και, σύμφωνα με την παράγραφο 2, σημείο 1, της ίδιας διατάξεως, δεν καταχωρίζονται τα σήματα τα οποία στερούνται διακριτικού χαρακτήρα.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

10 Ο R. Sieckmann κατέθεσε αίτηση καταχώρισεως σήματος στην Deutsches Patent- und Markenamt για διάφορες υπηρεσίες των κλάσεων 35, 41 και 42 του Διακανονισμού της Νίκαιας, της 15ης Ιουνίου 1957, όπως τροποποιήθηκε και αναθεωρήθηκε, οι οποίες περιλαμβάνουν τη διαφήμιση, τη διοίκηση επιχειρήσεων, τη διαχείριση επιχειρήσεων και τις εργασίες γραφείου (κλάση 35), την εκπαίδευση, την επιμόρφωση (επαγγελματική κατάρτιση), την ψυχαγωγία και τις αθλητικές και πολιτιστικές δραστηριότητες (κλάση 41), την εστίαση (παροχή διατροφής), τις υπηρεσίες προσωρινής κατάλυσης, την ιατρική περίθαλψη, τις φροντίδες υγιεινής και ομορφιάς, τις κτηνιατρικές και αγροτικές υπηρεσίες, τις νομικές υπηρεσίες, την επιστημονική και βιομηχανική έρευνα, τον προγραμματισμό ηλεκτρονικών υπολογιστών και τις υπηρεσίες που δεν μπορούν να ταξινομηθούν σε άλλη κλάση (κλάση 42).

- 11 Στο κεφάλαιο του εντύπου της αιτήσεως υπό τον τίτλο «Απόδοση του σήματος», που προβλέπεται στο άρθρο 8, παράγραφος 1, του Markengesetz, και σύμφωνα με το άρθρο 2 της οδηγίας, διατάξεις κατά τις οποίες, για να μπορεί να αποτελεί σήμα, ένα σημείο πρέπει να είναι επιδεκτικό γραφικής παραστάσεως, ο R. Sieckmann παρέπεμψε σε περιγραφή συνημμένη στην αίτηση καταχώρισεως. Η περιγραφή αυτή είναι η ακόλουθη:

«Ζητείται κατοχύρωση του κατατεθέντος στη Deutsches Patent- und Markenamt σήματος οσμής της καθαρής χημικής ουσίας μεθυλοδιαιθυλαμίνη (οξαλικό κινναμωμικό οξύ), ο χημικός τύπος της οποίας παρατίθεται κατωτέρω. Δείγματα αυτού του σήματος οσμής διατίθενται επίσης στα αναγραφόμενα στον χρυσό οδηγό του τηλεφωνικού καταλόγου τοπικά εργαστήρια ή π.χ. στην εταιρία E. Merck στο Darmstadt.

- 12 Επικουρικώς, στην περίπτωση κατά την οποία η περιγραφή δεν θα ήταν επαρκής για την καταχώριση σύμφωνα με το άρθρο 32, παράγραφοι 2 και 3, του Markengesetz, ο προσφεύγων στην κύρια δίκη προέβη στην ακόλουθη προσθήκη στην περιγραφή:

«Ο αιτών είναι σύμφωνος με την εξέταση του φακέλου του σήματος οσμής “μεθυλοδιαιθυλαμίνη”, σύμφωνα με το άρθρο 62, παράγραφος 1, του Markengesetz, και το άρθρο 48, παράγραφος 2, του Markenverordnung [κανονισμού περί σημάτων].»

- 13 Επιπλέον, με την αίτηση καταχώρισεως, ο R. Sieckmann κατέθεσε σε φιαλίδιο ένα οσφρητικό δείγμα της ουσίας και διευκρίνισε ότι το άρωμα έχει συνήθως «οσμύ βαλσαμίνης με ελαφρά οσμύ κανέλας».
- 14 Η Deutsches Patent- und Markenamt απέρριψε την αίτηση καταχώρισεως με το σκεπτικό ότι υφίστανται αμφιβολίες ως προς τη δυνατότητα καταχώρισεως του σήματος που αποτελούσε αντικείμενο της αιτήσεως σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 1, του Markengesetz και ως προς τη δυνατότητα γραφικής παραστάσεώς του σύμφωνα με το άρθρο 8, παράγραφος 1, του ιδίου νόμου. Σε τελική ανάλυση, κατά την εν λόγω υπηρεσία, δεν ήταν αναγκαίο να επιλυθεί το ζήτημα της δυνατότητας καταχώρισεως του επίμαχου σημείου ως σήματος και της δυνατότητας γραφικής παραστάσεώς του εφόσον, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 8, παράγραφος 2, του Markengesetz, η απουσία κάθε διακριτικού χαρακτήρα του σημείου αυτού εμπόδιζε εν πάση περιπτώσει την καταχώρισή του.
- 15 Ο R. Sieckmann άσκησε προσφυγή κατά της ανωτέρω απορριπτικής αποφάσεως ενώπιον του Bundespatentgericht, το οποίο εκτιμά ότι οι οσμές μπορούν, από θεωρητική άποψη, να επικρατήσουν στο εμπόριο ως αυτόνομο μέσο εξατομκεύσεως μιας επιχειρήσεως, σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 1, του Markengesetz.
- 16 Το αιτούν δικαστήριο διαπιστώνει ότι το σήμα του οποίου ζητείται η καταχώριση είναι ικανό να διακρίνει τις ανωτέρω μνημονευόμενες υπηρεσίες και δεν θεωρείται ως καθαρά περιγραφικό των χαρακτηριστικών των εν λόγω υπηρεσιών.
- 17 Απεναντίας, κατά το αιτούν δικαστήριο, υφίστανται αμφιβολίες ως προς το κατά πόσον ένα οσφρητικό σήμα όπως το επίμαχο, πληροί την προϋπόθεση της γραφικής παραστάσεως την οποία θέτει το άρθρο 8, παράγραφος 1, του Markengesetz.

18 Κατά το Bundespatentgericht, η δυνατότητα ενός σημείου να αποτελέσει αντικείμενο γραφικής παραστάσεως συνιστά κριτήριο καταχώρισεως το οποίο, στο πλαίσιο εκδικάσεως προσφυγής, πρέπει εν πάση περιπτώσει να εξετάζεται κατά προτεραιότητα σε σχέση με τους λοιπούς λόγους απορρίψεως που απαριθμούνται στο άρθρο 8, παράγραφος 2, του Markengesetz. Συγκεκριμένα, ελλείψει της δυνατότητας αυτής, η καταχώριση είναι αδύνατη, έστω και αν το οικείο σημείο έχει επιβληθεί στο εμπόριο ως σήμα συγκεκριμένης επιχειρήσεως και δεν εμπίπτει επομένως στους λόγους απορρίψεως που προβλέπονται στο άρθρο 8, παράγραφος 2, σημεία 1 έως 3, του Markengesetz, ειδικότερα στον λόγο που αντλείται από ενδεχόμενη απουσία διακριτικού χαρακτήρα του εν λόγω σημείου.

19 Εκτιμώντας ότι το άρθρο 8, παράγραφος 1, του Markengesetz πρέπει να τυγχάνει ερμηνείας σύμφωνης προς το άρθρο 2 της οδηγίας, το Bundespatentgericht αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Το άρθρο 2 της πρώτης οδηγίας 89/104/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι “σημεία επιδεχόμενα γραφικής παράστασης [γραφική παράσταση]” περιλαμβάνουν εννοιολογικά απλώς και μόνο σημεία τα οποία μπορούν να αποδοθούν άμεσα στη διά της οράσεως γινόμενη αντιληπτή μορφή τους ή περιλαμβάνουν επίσης σημεία τα οποία καθεαυτά — όπως π.χ. οσμές ή θόρυβοι — δεν μπορούν μεν να γίνουν αντιληπτά διά της οράσεως, αλλά η απόδοσή τους είναι έμμεσα δυνατή με βιοηθητικά μέσα;

2) Σε περίπτωση απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα υπό την έννοια ευρείας ερμηνείας: πληροῦται η προϋπόθεση της δυνατότητας γραφικής παραστάσεως, κατά την έννοια του άρθρου 2 της οδηγίας, αν μια οσμή αποδίδεται:

α) με χημικό τύπο·

β) με περιγραφή (που πρέπει να δημοσιευθεί)

γ) διά καταθέσεως ή

δ) με τον συνδυασμό των ανωτέρω στοιχείων υποκαταστάσεως της γραφικής παραστάσεως;»

20 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 30 Απριλίου 2002, ο R. Sieckmann ζήτησε την επανάληψη της προφορικής διαδικασίας που είχε λήξει στις 6 Νοεμβρίου 2001 κατόπιν των προτάσεων του γενικού εισαγγελέα.

21 Προς στήριξη του αιτήματός του, ο R. Sieckmann υποστηρίζει ότι οι προτάσεις του γενικού εισαγγελέα δεν αναφέρονται συγκεκριμένα στην προκειμένη υπόθεση και ότι περιλαμβάνουν πεπλανημένη εκτίμηση στο σημείο 42.

22 Πρέπει να υπομνησθεί ότι το Δικαστήριο, αυτεπαγγέλτως ή κατόπιν προτάσεως του γενικού εισαγγελέα ή, ακόμη, κατόπιν αιτήσεως των διαδίκων, μπορεί να διατάξει την επανάληψη της προφορικής διαδικασίας σύμφωνα με το άρθρο 61 του Κανονισμού Διαδικασίας, εφόσον κρίνει ότι δεν διαθέτει επαρκή στοιχεία ή ότι η υπόθεση πρέπει να επιλυθεί βάσει επιχειρήματος επί του οποίου δεν διεξήχθη συζήτηση μεταξύ των διαδίκων (βλ. τις αποφάσεις της 10ης Φεβρουαρίου 2000, C-270/97 και C-271/97, Deutsche Post, Συλλογή 2000, σ. I-929, σκέψη 30, και της 18ης Ιουνίου 2002, C-299/99, Philips, Συλλογή 2002, σ. I-5475, σκέψη 20).

- 23 Το Δικαστήριο εκτιμά ότι διαθέτει όλα τα αναγκαία στοιχεία για να απαντήσει στα ερωτήματα που υποβλήθηκαν στο πλαίσιο της υποθέσεως της κύριας δίκης.
- 24 Επομένως, το αίτημα του R. Sieckmann είναι απορριπτέο.

Επί του πρώτου ερωτήματος

- 25 Με το πρώτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν το άρθρο 2 της οδηγίας πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι είναι δυνατό να αποτελεί σήμα ένα σημείο το οποίο, καθεαυτό, δεν μπορεί να γίνει αντιληπτό διά της οράσεως.

Παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο

- 26 Ο R. Sieckmann προβάλλει ότι το άρθρο 2 της οδηγίας δεν αποκλείει κατ' αρχήν τη δυνατότητα καταχωρίσεως ενός σήματος οσμής. Εκτιμά ότι τέτοιο σήμα εμπίπτει στην εν λόγω διάταξη, όπως τα ηχητικά σήματα, τα χρώματα, τα ολογραφήματα και άλλα «μη κλασικά» σήματα.
- 27 Υποστηρίζει ότι η έννοια της «γραφικής παραστάσεως» πρέπει να εκληφθεί ως «παράσταση ή ηλεκτρονική παράσταση ή κατάθεση πραγματοποιούμενη με άλλον τρόπο». Κατά την άποψή του, ο κατατιθέμενος χημικός τύπος θα πρέπει πάντοτε να συνοδεύεται από περιγραφή ή από κατάθεση του σημείου στη Deutsches Patent- und Markenamt. Ο R. Sieckmann προβάλλει επίσης ότι το επίμαχο στην κύρια δίκη σήμα

μπορεί, σε συνήθεις ποσότητες, να λαμβάνεται στους τοπικούς προμηθευτές εργαστηρίων ή, εν μέρει, απ' ευθείας στους παρασκευαστές και στους διανομείς ειδικών οργανικών χημικών προϊόντων. Με τη γνώση της χημικής ονομασίας, η οποία πρέπει να δημοσιεύεται, οι τρίτοι θα είναι σε θέση, μετά την αγορά του εν λόγω χημικού προϊόντος και ανεξαρτήτως της καταθέσεως του δείγματος και της δημοσίευσής της οσφρητικής περιγραφής του σήματος, να έχουν ακριβή και αντικειμενική ιδέα του σήματος και, ενδεχομένως, να το συγκρίνουν με άλλα οσφρητικά χαρακτηριστικά.

- 28 Η Αυστριακή Κυβέρνηση εκτιμά ότι η προστασία των κατατεθέντων σημάτων απορρέει από την καταχώρισή τους στο οικείο μητρώο, η οποία παρέχει τη δυνατότητα στο κοινό να ενημερώνεται σχετικά με τα αποκλειστικά δικαιώματα τρίτων. Είναι της γνώμης ότι η δυνατότητα αντιλήψεως διά της οράσεως των κατατεθέντων σημάτων, με την έρευνα στο οικείο μητρώο, έχει ιδιαίτερη σημασία. Υπενθυμίζει ότι, βάσει της μακράς πρακτικής της αυστριακής υπηρεσίας διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, της προστασίας που παρέχεται στα σήματα μπορούν να τυγχάνουν όχι μόνο τα σήματα τα οποία μπορούν να αποδοθούν άμεσα με γραφική παράσταση, ήτοι τα σήματα δύο διαστάσεων, αλλά επίσης τα τρισδιάστατα σήματα, τα οποία πρέπει να προσδιορίζονται ειδικώς ως τρισδιάστατα στο πλαίσιο της διαδικασίας καταχωρίσεως.
- 29 Κατά την άποψη της Αυστριακής Κυβερνήσεως, φαίνεται ότι επιβάλλεται διαφορετική εκτίμηση των ηχητικών ή ακουστικών σημείων και των οσφρητικών σημείων, όσον αφορά τον βαθμό προσδιορισμού ο οποίος μπορεί να επιτυγχάνεται με τη γραφική παράσταση τέτοιων σημείων. Όσον αφορά τα ηχητικά σημεία, υφίσταται η δυνατότητα γραφικής παραστάσεως με σχετικώς υψηλό βαθμό προσδιορισμού του προς κατοχύρωση αντικειμένου. Δεν ισχύει όμως το ίδιο, κατά την Αυστριακή Κυβέρνηση, όσον αφορά τα οσφρητικά σημεία.
- 30 Κατά την άποψη της Κυβερνήσεως του Ηνωμένου Βασιλείου, είναι αναγνωρισμένο ότι η αποτελεσματική λειτουργία του συστήματος των σημάτων απαιτεί σαφήνεια και ακρίβεια όσον αφορά τον προσδιορισμό σήματος καταχωρισμένου στα δημόσια μητρώα. Υπογραμμίζει ότι, στην οδηγία, ουδείς περιορισμός υφίσταται αναφορικά

με τον τρόπο της γραφικής παραστάσεως ενός σήματος, αρκεί δε το προτεινόμενο προς καταχώριση σήμα να μπορεί να αποδοθεί υπό μορφή η οποία καθιστά δυνατό τον προσδιορισμό του και έχει επαρκή βαθμό σαφήνειας και ακριβείας ώστε ο χρήστης του μητρώου σημάτων να είναι σε θέση να προσδιορίσει κατά τρόπο ακριβή το σημείο βάσει του μητρώου.

- 31 Η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου προβάλλει ότι η παράσταση σήματος, όπως αυτή αποδίδεται στο μητρώο, πρέπει να πληροί τις ακόλουθες απαιτήσεις: κατ' αρχάς, πρέπει να αποτελεί παράσταση του οικείου σημείου και να είναι αφεαυτής επαρκώς πλήρης· πρέπει κατόπιν να μπορεί να χρησιμοποιείται αντί του σημείου το οποίο ο αιτών χρησιμοποιεί ή προτίθεται να χρησιμοποιήσει, λόγω του ότι παριστά αποκλειστικά το σημείο αυτό κατά τρόπο σαφή και ακριβή. Τέλος, πρέπει να γίνεται αντιληπτό από τα πρόσωπα που συμβουλεύονται το μητρώο. Η εν λόγω κυβέρνηση εκτιμά ότι ουδείς λόγος αρχής εμποδίζει να είναι επιδεκτό γραφικής παραστάσεως, κατά την έννοια του άρθρου 2 της οδηγίας, ένα οσφρητικό σήμα.
- 32 Η Επιτροπή εκτιμά ότι, σύμφωνα με το γράμμα του άρθρου 2 της οδηγίας, το οποίο περιλαμβάνει μη εξαντλητική απαρίθμηση των σημείων που μπορούν να αποτελούν σήμα, δεν αποκλείεται να μπορούν επίσης να αποτελούν σήματα σημεία — όπως οσφρητικά σημεία — τα οποία, καθεαυτά, δεν είναι βεβαίως αισθητά διά της οράσεως, αλλά μπορούν να καθίστανται ορατά διά γραφικής παραστάσεως.
- 33 Εντούτοις, κατά την Επιτροπή, ένα σημείο επιδέχεται καταχώριση ως σήμα μόνον αν το αντικείμενο της αιτήσεως καταχωρίσεως μπορεί να προσδιοριστεί κατά τρόπο σαφή και ακριβή. Συγκεκριμένα, η γραφική παράσταση έχει ως αντικείμενο να παρέχει σαφή, ακριβή και αντικειμενική εικόνα του σήματος. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό σε νομικό σύστημα στο οποίο το δικαίωμα επί του σήματος αποκτάται διά της καταθέσεως και της καταχωρίσεως σε δημόσιο μητρώο. Σε τέτοιο σύστημα, η πλήρης γραφική παράσταση του σήματος πρέπει κατά συνέπεια να εξασφαλίζεται από το ίδιο το μητρώο, ώστε να προσδιορίζεται το ακριβές περιεχόμενο της προσασίας που απορρέει και να διασφαλίζεται ιδίως η οριοθέτηση των παρεχομένων από το σήμα δικαιωμάτων σε σχέση προς τα δικαιώματα τα οποία απορρέουν από άλλα κατατεθέντα σήματα.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 34 Πρέπει να υπομνησθεί εκ προοιμίου ότι, όπως διευκρινίζεται στη δέκατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας, ο στόχος της παρεχόμενης από το σήμα προστασίας είναι ιδίως η διασφάλιση της βασικής λειτουργίας του σήματος.
- 35 Από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει επίσης ότι η βασική λειτουργία του σήματος είναι να εγγυάται στον καταναλωτή ή τον τελικό χρήστη την ταυτότητα καταγωγής του φέροντος το σήμα προϊόντος ή της οικείας υπηρεσίας, αφού του δίνει τη δυνατότητα να διακρίνει, χωρίς κίνδυνο συγχύσεως, το εν λόγω προϊόν ή την υπηρεσία από αυτά που έχουν άλλη προέλευση και ότι, προκειμένου να μπορεί το σήμα να επιτελεί τη λειτουργία του ως ουσιώδες στοιχείο του συστήματος ανόθευτου ανταγωνισμού που επιδιώκει να καθιερώσει η Συνθήκη ΕΚ, πρέπει να παρέχει την εγγύηση ότι κάθε προϊόν ή υπηρεσία με το σήμα αυτό έχει κατασκευαστεί ή παρέχεται υπό τον έλεγχο μας και μόνον επιχειρήσεως η οποία φέρει την ευθύνη για την ποιότητά τους (βλ., μεταξύ άλλων, τις αποφάσεις της 11ης Νοεμβρίου 1997, C-349/95, *Loendersloot*, Συλλογή 1997, σ. I-6227, σκέψεις 22 και 24, της 29ης Σεπτεμβρίου 1998, C-39/97, *Canon*, Συλλογή 1998, σ. I-5507, σκέψη 28, και προπαρατεθείσα απόφαση *Philips*, σκέψη 30).
- 36 Επισημαίνεται ότι, όπως προκύπτει από την πρώτη και την έβδομη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας, στόχος της είναι η προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών που ισχύουν σήμερα επί των σημάτων και η υποβολή στις ίδιες προϋποθέσεις, σε όλα τα κράτη μέλη, της κτήσεως και της διατηρήσεως του δικαιώματος επί του καταχωρισθέντος σήματος, ώστε να εξαλειφθούν οι υφιστάμενες εντός των εν λόγω νομοθεσιών διαφορές οι οποίες μπορούν να δημιουργήσουν προσκόμματα στην ελεύθερη κυκλοφορία των προϊόντων και στην ελεύθερη παροχή των υπηρεσιών και να νοθεύσουν τους όρους του ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς.
- 37 Το σύστημα καταχωρίσεως των σημάτων συνιστά ουσιώδες στοιχείο της προστασίας τους και συμβάλλει, όσον αφορά τόσο το κοινοτικό δίκαιο όσο και τα διάφορα εθνικά δίκαια, στην ασφάλεια δικαίου και στη χρηστή διοίκηση.

- 38 Συναφώς, επισημαίνεται κατ' αρχάς ότι, όπως υπενθυμίζεται στην τέταρτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας, η κτήση του δικαιώματος επί σήματος προκύπτει, αφενός, από την κατάθεση και την καταχώριση του σήματος καθώς και, αφετέρου, από τη χρήση του. Στο άρθρο 1 της οδηγίας προβλέπεται εντούτοις ότι αυτή εφαρμόζεται μόνον στα σήματα που έχουν καταχωριστεί ή για τα οποία έχει υποβληθεί αίτηση καταχωρίσεως σε κράτος μέλος ή στο Γραφείο Σημάτων της Μπενελούξ ή τα οποία αποτελούν αντικείμενο διεθνούς καταχωρίσεως ισχύουσας σε ένα κράτος μέλος. Εξάλλου, στην έκτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού (ΕΚ) 40/94 του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 1993, για το κοινοτικό σήμα (ΕΕ 1994, L 11, σ. 1), διευκρινίζεται επίσης ότι το δικαίωμα επί του κοινοτικού σήματος αποκτάται μόνον διά καταχώρισεως.
- 39 Στο άρθρο 2 της οδηγίας προβλέπεται κατόπιν ότι όλα τα σημεία μπορούν να αποτελέσουν σήματα υπό την προϋπόθεση ότι, αφενός, είναι επιδεικτικά γραφικής παραστάσεως και, αφετέρου, μπορούν από τη φύση τους να διακρίνουν τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες μιας επιχειρήσεως από τα αντίστοιχα άλλων επιχειρήσεων.
- 40 Επιπλέον, σύμφωνα με τον κανόνα που προβλέπεται στο άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας, δεν καταχωρίζονται ή, εάν έχουν καταχωριστεί, είναι δυνατό να κηρυχθούν άκυρα τα σημεία τα οποία δεν μπορούν να αποτελέσουν σήμα.
- 41 Τέλος, σύμφωνα με το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας, το καταχωρισμένο σήμα παρέχει στον δικαιούχο αποκλειστικό δικαίωμα. Το ακριβές περιεχόμενο του δικαιώματος αυτού διασφαλίζεται με την ίδια την καταχώριση.
- 42 Υπό το φως των εκτιμήσεων αυτών πρέπει να εξεταστεί αν το άρθρο 2 της οδηγίας ερμηνεύεται υπό την έννοια ότι είναι δυνατό να αποτελέσει σήμα ένα σημείο το οποίο, καθεαυτό, δεν μπορεί να γίνει αντιληπτό διά της οράσεως.

- 43 Το άρθρο 2 της οδηγίας σκοπεί στον καθορισμό των ειδών σημείων που μπορούν να αποτελέσουν σήματα. Η διάταξη αυτή προβλέπει ότι τα σήματα μπορεί να αποτελούνται ιδίως «από λέξεις, συμπεριλαμβανομένου του ονόματος προσώπων, από εικόνες, γράμματα, αριθμούς, το σχήμα του προϊόντος ή της συσκευασίας του [...]». Στη διάταξη αυτή μνημονεύονται βεβαίως μόνον σημεία τα οποία μπορούν να γίνουν αντιληπτά διά της οράσεως δισδιάστατης ή τρισδιάστατης μορφής και τα οποία μπορούν συνεπώς να αποδοθούν με γράμματα ή γραπτούς χαρακτήρες ή με εικόνες.
- 44 Εντούτοις, όπως προκύπτει από το γράμμα τόσο του εν λόγω άρθρου 2 όσο και της έβδομης αιτιολογικής σκέψεως της οδηγίας, που αναφέρεται σε «ενδεικτικό κατάλογο» σημείων που μπορούν να αποτελούν σήμα, η απαρίθμηση αυτή δεν είναι εξαντλητική. Η εν λόγω διάταξη επομένως, αν και δεν μνημονεύει τα σημεία τα οποία δεν μπορούν καθεαυτά να γίνουν αντιληπτά διά της οράσεως, όπως οι οσμές, δεν τα αποκλείει εντούτοις ρητώς.
- 45 Κατά συνέπεια, το άρθρο 2 της οδηγίας ερμηνεύεται υπό την έννοια ότι είναι δυνατό να αποτελεί σήμα ένα σημείο το οποίο, καθεαυτό, δεν μπορεί να γίνει αντιληπτό διά της οράσεως, υπό την προϋπόθεση ότι είναι επιδεκτικό γραφικής παραστάσεως.
- 46 Με αυτή τη γραφική παράσταση πρέπει να παρέχεται η δυνατότητα αποδόσεως του σημείου κατά τρόπο ώστε αυτό να μπορεί να γίνεται αντιληπτό διά της οράσεως, ειδικότερα με σχήματα, γραμμές ή χαρακτήρες, και επομένως να μπορεί να προσδιορίζεται με ακρίβεια.
- 47 Η ερμηνεία αυτή επιβάλλεται από την ορθή λειτουργία του συστήματος καταχωρίσεως των σημάτων.

- 48 Κατ' αρχάς, η απαίτηση της γραφικής παραστάσεως έχει ιδίως ως λειτουργία να προσδιορίζει το ίδιο το σήμα, ώστε να καθορίζεται το ακριβές αντικείμενο της προστασίας που παρέχει το καταχωρισμένο σήμα στον δικαιούχο.
- 49 Κατόπιν, η καταχώριση του σήματος σε δημόσιο μητρώο έχει ως αντικείμενο να το καθιστά προσιτό στους χρήστες του μητρώου, ιδίως στις αρμόδιες αρχές και στο κοινό, και ειδικότερα στους επιχειρηματίες.
- 50 Αφενός, οι αρμόδιες αρχές πρέπει να γνωρίζουν με σαφήνεια και ακρίβεια τη φύση των σημείων που αποτελούν σήμα ώστε να είναι σε θέση να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους σχετικά με την προηγούμενη εξέταση των αιτήσεων καταχωρίσεως και με τη δημοσίευση, καθώς και με την τήρηση πρόσφορου και ακριβούς μητρώου σημάτων.
- 51 Αφετέρου, οι επιχειρηματίες πρέπει να μπορούν να ενημερώνονται με σαφήνεια και ακρίβεια για τις καταχωρίσεις που πραγματοποιούν ή τις αιτήσεις καταχωρίσεως που υποβάλλουν οι πραγματικοί ή δυνητικοί ανταγωνιστές τους και να λαμβάνουν κατά τον τρόπο αυτό τις προσηκούμενες πληροφορίες σχετικά με τα δικαιώματα τρίτων.
- 52 Οι χρήστες του εν λόγω μητρώου για να είναι σε θέση να προσδιορίζουν, βάσει της καταχωρίσεως ενός σήματος, τον ακριβή χαρακτήρα του, η γραφική παράσταση του σήματος εντός του μητρώου πρέπει να είναι αφεαυτής πλήρης, ευχερώς προσιτή και αντιληπτή.

- 53 Επιπλέον, για να μπορεί να επιτελέσει τον ρόλο του ως καταχωρισμένο σήμα, ένα σημείο πρέπει να αποτελεί αντικείμενο διαρκούς και βεβαίας αντιλήψεως που να εγγυάται την πρωταρχική λειτουργία του εν λόγω σήματος. Λαμβανομένης υπόψη της διάρκειας καταχώρισεως ενός σήματος και του ότι το σήμα μπορεί να ανανεώνεται για περιόδους κατά το μάλλον ή ήττον μακρές, όπως προβλέπει η οδηγία, η γραφική παράσταση πρέπει να είναι διαρκής.
- 54 Τέλος, η γραφική παράσταση έχει ακριβώς ως αντικείμενο να εξαλείφει κάθε στοιχείο υποκειμενικότητας κατά τη διαδικασία προσδιορισμού και αντιλήψεως του σημείου. Κατά συνέπεια, το μέσο της γραφικής παραστάσεως πρέπει να μην επιδέχεται αμφισημία και να είναι αντικειμενικό.
- 55 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, στο πρώτο ερώτημα προσήκει η απάντηση ότι το άρθρο 2 της οδηγίας ερμηνεύεται υπό την έννοια ότι είναι δυνατό να αποτελεί σήμα ένα σημείο το οποίο, καθεαυτό, δεν μπορεί να γίνει αντιληπτό διά της οράσεως, υπό την προϋπόθεση ότι είναι επιδεικτικό γραφικής παραστάσεως, ειδικότερα διά σχημάτων, γραμμάτων και χαρακτήρων, η οποία είναι σαφής, ακριβής, αφεαυτής πλήρης, ευχερώς προσιτή, αντιληπτή, διαρκής και αντικειμενική.

Επί του δευτέρου ερωτήματος

- 56 Με το δεύτερο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν το άρθρο 2 της οδηγίας πρέπει να ερμηνεύεται υπό την έννοια ότι, όσον αφορά οσφρητικό σήμα όπως το ελίμαχο στην κύρια δίκη, οι απαιτήσεις της γραφικής παραστάσεως πληροούνται με χημικό τύπο, με περιγραφή διά γραπτών λέξεων, με την κατάθεση δείγματος οσμής ή με τον συνδυασμό των στοιχείων αυτών.

Παρατηρήσεις που κατατέθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου

- 57 Ο R. Sieckmann υποστηρίζει την ευρεία ερμηνεία της γραφικής παραστάσεως κατά την έννοια της οδηγίας. Είναι της γνώμης ότι, στο πλαίσιο της συστηματικής ερμηνείας και της πρακτικής των γραφείων σημάτων, η έννοια της «γραφικής παραστάσεως» πρέπει να γίνει αντιληπτή ως «παράσταση ή ηλεκτρονική παράσταση ή κατάθεση πραγματοποιούμενη κατ' άλλον τρόπο».
- 58 Όσον αφορά την παράσταση της οσμής διά χημικού τύπου, ο προσφεύγων στην κύρια δίκη παρατηρεί ότι, ναι μεν ο συνεπτυγμένος χημικός τύπος, εν προκειμένω σε $C_{10}H_{10}O_2$, ουδόλως υποδεικνύει τον τρόπο κατά τον οποίο τα διάφορα άτομα των στοιχείων αυτών συνδέονται μεταξύ τους, αλλά ο στερεομορφικός χημικός τύπος, εν προκειμένω $C_6H_5-CH=CHCOOCH_3$, καθιστά δυνατό να χαρακτηρίζεται σαφώς μια καθαυτή καθαρή χημική ουσία. Επιπλέον, μια καθαρή χημική ουσία, εν προκειμένω η μεθυλοδιαιθυλαμίνη, θα μπορούσε να χαρακτηρίζεται από τη χημική της ονομασία.
- 59 Όσον αφορά την παράσταση της οσμής διά περιγραφής, ο R. Sieckmann υπενθυμίζει ότι υφίστανται ήδη οσφρητικά σήματα στην Ευρωπαϊκή Ένωση καθώς και στις Ηνωμένες Πολιτείες και ότι, στην υπόθεση της κύριας δίκης, το οσφρητικό σήμα που αποτέλεσε αντικείμενο της αιτήσεως καταχωρίσεως στηρίζεται σε «άρωμα βαλσαμίνης με ελαφρά οσμή κανέλας», πράγμα που ανταποκρίνεται στην κατάταξη στην οποία προβαίνει η βιομηχανία αρωμάτων εντός της Ευρωπαϊκής Ενώσεως.
- 60 Όσον αφορά την παράσταση του προς κατοχύρωση σήματος διά της καταθέσεως ενός δείγματος του σήματος, ο R. Sieckmann προβάλλει ότι, όπως εξέθεσε στην αίτηση καταχωρίσεως, το εν λόγω σήμα διατίθεται στους τοπικούς προμηθευτές των εργαστηρίων ή στους παρασκευαστές και τους διανομείς ειδικών οργανικών χημικών προϊόντων.

- 61 Όσον αφορά τον συνδυασμό των στοιχείων υποκαταστάσεως της παραστάσεως του εν λόγω σήματος, ο R. Sieckmann προτείνει, όσον αφορά την αίτηση καταχωρίσεως σήματος οσμής βάσει αμιγούς χημικής ουσίας, όπως στην υπόθεση της κύριας δίκης, ο χαρακτηρισμός να διενεργείται μέσω της παραθέσεως της ακριβούς χημικής ονομασίας, η οποία θα εμφανίζεται κάτω από διεύθυνση με την οποία οι ενδιαφερόμενοι θα μπορούσαν να έλθουν σε επαφή και στην οποία θα μπορούσε να διατίθεται δείγμα της οσμής και θα συμπληρώνεται ενδεχομένως με τον στερεομορφικό χημικό τύπο της οσμής αυτής, καθώς και μέσω καταθέσεως, π.χ., στο γραφείο σημάτων που διενεργεί τον έλεγχο, σε συνδυασμό ενδεχομένως με τη λεκτική περιγραφή της.
- 62 Η Αυστριακή Κυβέρνηση και η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου καθώς και η Επιτροπή, εκτιμούν ότι, στο παρόν στάδιο επιστημονικής αναπτύξεως, η ομοιομορφή γραφική παράσταση οσμών δημιουργεί σημαντικά προβλήματα.
- 63 Κατά την άποψή τους, μόνη η ένδειξη του χημικού τύπου ως γραφική παράσταση οσμής δεν καθιστά δυνατή τη συγκεκριμενοποίηση της οσμής, λόγω διαφόρων παραγόντων που επηρεάζουν τον τρόπο κατά τον οποίο η οσμή αυτή μπορεί πράγματι να είναι αισθητή, όπως η συμπύκνωση και η ποσότητα, η θερμοκρασία ή το υπόθεμα της οσμής. Επιπλέον, τα στοιχεία αυτά αντιτίθενται στη δυνατότητα παραστάσεως των οσμών μέσω οσφρητικών δειγμάτων.
- 64 Η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου προβάλλει ειδικότερα ότι ο χημικός τύπος δεν αντιπροσωπεύει την οσμή του ίδιου του χημικού προϊόντος. Κατά την άποψή της, λίγα πρόσωπα θα αντιλαμβάνονταν, με την ανάγνωση ενός χημικού τύπου, ποιο προϊόν αντιπροσωπεύεται από τον τύπο αυτό και, έστω και αν αντιλαμβάνονται τον εν λόγω τύπο, είναι λίαν πιθανό να μην αντιλαμβάνονται ποια είναι η οσμή του προϊόντος. Επιπλέον, η υποχρέωση προσδιορισμού της φύσεως του σήματος βάσει ορισμένου αριθμού χημικών τύπων συνιστά αθέμιτη επιβάρυνση για όσους συμβουλεύονται το μητρώο.

- 65 Όσον αφορά τη δυνατότητα λεκτικής περιγραφής μιας οσμής, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι τέτοια περιγραφή επηρεάζεται από υποκειμενικούς παράγοντες και μπορεί να ερμηνεύεται κατά τρόπο υποκειμενικό, ήτοι διαφορετικό αναλόγως των προσώπων.
- 66 Κατά την άποψη της Κυβέρνησεως του Ηνωμένου Βασιλείου, η λεκτική περιγραφή μιας οσμής μπορεί να συνιστά γραφική παράσταση της οσμής αυτής κατά την έννοια του άρθρου 2 της οδηγίας. Η εν λόγω κυβέρνηση υπογραμμίζει ότι οι συνθήκες υπό τις οποίες θα μπορούσε να γίνει δεκτή τέτοια παράσταση είναι πιθανό να παρουσιάζονται σπανίως, κυρίως λόγω του ότι είναι δυσχερής η διενέργεια τέτοιας περιγραφής κατά τρόπο επαρκώς σαφή και ακριβή ενόψει της αποδόσεως του οικείου σήματος.
- 67 Όσον αφορά την κατάθεση δείγματος οσμής, η Αυστριακή Κυβέρνηση και η Επιτροπή υποστηρίζουν ότι μια οσμή υφίσταται μεταβολές με το πέρασμα του χρόνου, οφειλόμενες στην πτητικότητα ή σε άλλα φαινόμενα, και ότι η κατάθεση δείγματος δεν μπορεί συνεπώς να δημιουργεί μια διαρκή οσφρητική εντύπωση, ικανή να συνιστά γραφική παράσταση.
- 68 Η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου προσθέτει ότι η αποδοχή αυτής της ορθής παραστάσεως στα μητρώα σημάτων των κρατών μελών και του Γραφείου Εναρμονίσεως στο πλαίσιο της Εσωτερικής Αγοράς (εμπορικά σήματα, σχέδια και υποδείγματα) θα καθιστούσε αναγκαίες σημαντικές τροποποιήσεις των εν λόγω μητρώων και των συστημάτων καταχωρίσεως των κρατών μελών καθώς και του Γραφείου, πράγμα που θα συνεπήγετο περιορισμό της δυνατότητας προσβάσεως την οποία εγγυάται το ισχύον σύστημα δημοσίων μητρώων.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 69 Όσον αφορά ένα χημικό τύπο, όπως ορθά επισήμανε η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, λίγα πρόσωπα θα αναγνώριζαν στον τύπο αυτό την οσμή για την οποία

πρόκειται. Ο χημικός τύπος δεν είναι επαρκώς αντιληπτός. Επιπλέον, όπως επισήμαναν η εν λόγω κυβέρνηση και η Επιτροπή, ένας χημικός τύπος δεν παριστά την οσμή μιας ουσίας, αλλά την ουσία καθεαυτή, και δεν είναι επίσης επαρκώς σαφής και ακριβής. Δεν αποτελεί συνεπώς παράσταση κατά την έννοια του άρθρου 2 της οδηγίας.

70 Όσον αφορά την περιγραφή μιας οσμής, έστω και αν είναι γραφική, δεν είναι εντούτοις επαρκώς σαφής, ακριβής και αντικειμενική.

71 Αναφορικά με την κατάθεση δείγματος οσμής, επισημαίνεται ότι δεν αποτελεί γραφική παράσταση κατά την έννοια του άρθρου 2 της οδηγίας. Επιπλέον, ένα δείγμα οσμής δεν είναι επαρκώς σταθερό και διαρκές.

72 Προκειμένου για οσφρητικό σημείο, εφόσον ο χημικός τύπος, η λεκτική περιγραφή ή η κατάθεση δείγματος οσμής δεν είναι ικανά, καθεαυτά, να καλύψουν τις απαιτήσεις της γραφικής παραστάσεως, ο συνδυασμός των στοιχείων αυτών δεν είναι επίσης ικανός να καλύψει τις απαιτήσεις αυτές, ιδίως εκείνες της σαφήνειας και της ακρίβειας.

73 Βάσει των ανωτέρω εκτιμήσεων, στο δεύτερο ερώτημα προσήκει η απάντηση ότι, προκειμένου για οσφρητικό σημείο, οι απαιτήσεις της γραφικής παραστάσεως δεν πληρούνται μέσω χημικού τύπου, μέσω περιγραφής διά γραπτών λέξεων, μέσω της καταθέσεως δείγματος οσμής ή με τον συνδυασμό των στοιχείων αυτών.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 74 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Αυστριακή Κυβέρνηση και η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, καθώς και η Επιτροπή, που κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε με διάταξη της 14ης Απριλίου 2000 το Bundespatentgericht, αποφαινεται:

- 1) Το άρθρο 2 της οδηγίας 89/104/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων, ερμηνεύεται υπό την έννοια ότι είναι δυνατό να αποτελεί σήμα ένα σημείο το οποίο, καθεαυτό, δεν μπορεί να γίνει αντιληπτό διά της οράσεως, υπό την προϋπόθεση ότι είναι επιδεικτικό γραφικής παραστάσεως, ειδικότερα διά σχημάτων, γραμμάτων και χαρακτήρων, η οποία είναι σαφής, ακριβής, αφεαυτής πλήρης, ευχερώς προσιτή, αντιληπτή, διαρκής και αντικειμενική.

- 2) Προκειμένου για οσφρητικό σημείο, οι απαιτήσεις της γραφικής παραστάσεως δεν πληρούνται μέσω χημικού τύπου, μέσω περιγραφής διά γραπτών λέξεων, μέσω της καταθέσεως δείγματος οσμής ή με τον συνδυασμό των στοιχείων αυτών.

Rodríguez Iglesias	Wathelet	Schintgen
Timmermans	Gulmann	Edward
La Pergola	Σκουρής	Macken
Colneric	Cunha Rodrigues	

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 12 Δεκεμβρίου 2002.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος

G. C. Rodríguez Iglesias